

Небојша Јовић

СТОЈАН-ТОЦА НИКОЛИЋ
бригадни пешадијски генерал краљевске војске
(Неготин, 1877. – Београд, 1939.)

О бригадном пешадијском генералу Стојану-Тоци Николићу, рођеном Неготинцу, могла би да се напише читава књига, што он свакако и заслужује. Међутим, овде ће бити речи само о главним моментима из његове биографије, везаним за његов животни и борбени пут, нарочито на Солунском фронту.

Стојан-Тоца Николић родио се у Неготину 27. новембра 1877. године.

Његов отац, Тодор Николић, сиромашни неготински берберин, рођен је 1839. године у Рготини (срез Зајечарски), од оца Николче и мајке Злате. Мајка пак Стојанова, звала се Христина, рођена у Бруснику (срез Крајински) 1851. године, у трговачкој породици Видојевић-Николић, која се у Брусник населила из Борилова, у Бугарској, за време неких турских одмазди у првој половини 19. века. Њен отац звао се Никола Видојевић (по коме је презиме касније прешло у Николић). Име мајке Христинине није познато. Христина и Тодор умрли су 1903. године.

Тодор и Христина, поред Стојана, имали су још два сина и једну кћер. Синови су, Радивоје (рођен 1884.), потоњи возовођа ЈЖ у Крушевцу, и Ненад (рођен 1896.), потоњи поштар у Београду (умро као резервни капетан у Алжиру 1917. г.), а кћи Даринка (рођена 1881.), удала се за трговца Миленка Јовановића, у Београду.

Стојан је основно школовање завршио у Неготину. Пет разреда гимназије, такође у Неготину (1894.), а шести је завршио у Зајечару 1895. године. Као ђак, у очевој берберници учио је да свира и пева и да "својим баритоном пева дивне патриотске песме о његовом земљаку Хајдук Вељку".

ПИТОМАЦ ИЗ "КЛИКЕРСКЕ" СОБЕ

Стојан се 1. септембра 1895. године уписао у нижу школу Војне академије у Београду. Био је мали растом, па је у строју увек био на зачељу. Због своје висине, увек је био у тзв. "кликерској" соби, у којој је било још неколико његових другова са зачеља у строју.

Стојана је, чини се, најбоље познавао његов класни друг, потоњи генерал Аранђеловић, што се види из његових описа из тих питомачких дана:

”Тоца беше растом мали, али по духу, срчаности и чврстости тела, он беше већи од многих његових другова, који су растом одскакали од њега... Кад је Тоца радио пушчане радње, пушка је у његовим рукама само пуцала, боље рећи праштала, а чизма о чизму, само је праскала. Раздели пушчане радње (1. 2. 3. 4.) код Тоце се нису чули. Чоу се само ударац: шљас-шљас-шљас-шљас. Јахао је само неке бедевије, поносито и јуначки. Тада би изгледао два пута јачи и већи, него ли кад беше у строју. Био је други Краљевић Марко, или боље рећи, један од Хајдук Вељкових бећара. Када је Тоца командовао, глас му се разлегао као тресак, а поглед му беше хитар, брз и оштар, као муња... Кад би неки од питомаца у строју нешто погрешно, Тоца би се намргодио и наљутио и треснуо ногом... Оштри и строги Тоца показао се пред стројем, тако да се све озноји... Оставио је утисак малога питомца...”

Стојан Николић завршио је Војну академију 2. августа 1898. године, са одличним успехом.¹

Службовање у трупи отпочео је у касарни ”Хајдук Вељко” у Неготину, 15. августа 1898. године. Већ 5. маја 1902. је у III гардијском пуку у Београду. Даље његово службовање везано је за Ниш, па се поново враћа у Неготин, као командир I чете, II батаљона, XIII пешадијског пука ”Хајдук Вељко”.

Од 1. октобра 1910. до 30. септембра 1912. је командир чете жандармеријског батаљона (војна полиција) у Београду.

Од 1912. до 1913. учествује у Балканским ратовима, као командант II батаљона, II прекобројног пешадијског пука.

Од 25. јуна до 31. октобра 1914. је командант I батаљона, XIII кадровског пешадијског пука, и налази се на Дунаву, пристаништу Прахово, где је његова војска из бродова и шлепова истоварала руску помоћ у храни и оружју, послату Србији.

Од 1. новембра 1914. до 28. фебруара 1916. командант је II батаљона, IV прекобројног пешадијског пука.

Од 23. марта до 24. септембра 1917. помоћник је команданта IX пука, па помоћник команданта I пука (нишког).

Од 1917. до 1920. командант је I пешадијског пука ”Милош Велики”.

Од 1921. до 1925. командант је Дравске пешадијске бригаде (Марибор и Љубљана).

Од 1925. до 1928. командант је Осјечке дивизијске области.

Од 30. априла 1931. је начелник Историјског одељења Главног генералштаба у Београду.

Стављен је у пензију, са преводом у резерву, 19. јула 1934. године (АТ бр. 38 473).

Умро је од грипа, 23. јануара 1939. године, у Београду.

¹ Његова аутобиографија из Главног генералштаба, 1928. године.

УНАПРЕЂЕЊА

- пешадијски поручник.....	2. 08. 1901.
- пешадијски капетан II класе.....	6. 03. 1905.
- пешадијски капетан I класе.....	15. 08. 1908.
- пешадијски мајор.....	29. 06. 1912.
- пешадијски потпуковник.....	1. 10. 1915.
- пешадијски пуковник.....	14. 10. 1920.
- пешадијски бригадни генерал.....	1. 12. 1925.

Напредовање између 1915. и 1920. године унеколико је заустављено, као и оно између 1920. и 1925. То ће бити објашњено нешто касније.

РАТОВИ

- Српско-турски рат (познат као I балкански).....	1912/13.
- Српско-бугарски рат (познат као II балкански)....	1913.
- Арнаутска побуна.....	1913.
- Светски рат (или Европски рат).....	1914-1918.

(У овом последњем рату учествовао у борбама и бојевима на Тимочком фронту. Затим у бици на Дрини и у Колубарској бици. Са I пуком међу првима пробио непријатељске линије на Солунском фронту и ослободио Ниш, а затим напредовао до Темишвара.)²

ОДЛИКОВАЊА

Домаћа:

1. Споменица Краља Петра I
2. Медаља за војничке врлине
3. Споменица за Српско-турски рат 1912/13.
4. Споменица за Српско-бугарски рат 1913.
5. Споменица за Европски рат 1914-1918.
6. Албанска споменица
7. Златна медаља за храброст (1913.)
8. Златна медаља за ревносну службу
9. Карађорђева звезда са мачевима IV степена (1915.)
10. Бели орао са мачевима IV степена (1918.)
11. Бели орао са мачевима III степена (1920.)
12. Карађорђева звезда са мачевима III степена
13. Карађорђева звезда са мачевима IV степена
14. Ореден Светог Саве IV степена

² Војноисторијски институт, Војни архив, бр. 141-144. Лични досије генерала Стојана-Тоце Николића.

15. Орден Светог Саве II степена
16. Југословенска круна III степена
17. Југословенска круна II степена

Инострана:

1. Руски орден Свете Ане са мачевима III степена (1914.)
2. Француски ратни крст са палмом (1918.)
3. Италијански орден Светог Лазара и Мауриција (1918.)

У његовом досијеу из Војног архива, читамо: ”Генерал Николић спада у ред наших елитних официра, који има спрему једног пешадијског команданта... стекао је и признања војних писаца...”

Као генерал и командант Осијечке војне области, био је члан Жупског одбора Соколског друштва ”Штросмајер” у Осијеку, председник Скаутске организације у Осијеку, члан Друштва за сузбијање туберкулозе и Грађанског стрељачког друштва. Бавио се разним спортовима: јахањем, пливањем и стрељаштвом. Говорио је и писао немачки и француски.

Стојан је највише волео трупну службу и у њој је провео скоро цео радни век.

Стојан Николић оженио се 1904. године у Неготину, ћерком Крсте Панића Александром-Ацом, која је била у родбинским везама са фамилијом Мокрањац. Александра је Тоцу надживела. Са Ацом је имао два сина и две кћери: Мирослава-Мику (рођ. 1905.), рођеног у Неготину, потоњег инж. у Јесеницама (Словенија), затим Павла (рођ. 1910.), потоњег генералштабног артиљеријског капетана и службеника Републичког завода за урбанизам (после II светског рата), и кћери Лепосаву (рођ. 1908.) и Косовку (рођ. 1913.). Косовка је заслужна за изградњу данашњег павиљона у Бадњеву, на више чесме.

У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Блискост односа Стојана Николића и др Арчибалда Рајса, Швајцарца, датира још од 1915. године, када је др Рајс посетио Праховску дунавску луку.³ То познанство и пријатељство се у току рата на Солунском фронту све више продубљивало. Постоји један опис др Рајса, где у својој књизи помиње потпуковника Николића и војничко позориште иза линије фронта, где су два пријатеља гледала позоришну представу ”Иво од Семберије”.⁴ То пријатељство овековечено је фотографским апаратом 1917. године.

У књигама: ”Тајна завереничка организација – Уједињење или смрт”, Солун 1917, затим у обе књиге Дејвида Мекензија, ”Апис” и ”Солунски процес”, као и у књизи Боривоја Нешковића ”Обнова солунског процеса”, помиње се Стојан Николић, као члан те тајне организације. Није позната

³ Др Арчибалд Рајс, Шта сам видео и преживео у великим данима, Београд 1928, с. 88.

⁴ Небојша Јовић, Из текстова о глумцима у Баштинику бр. 6, Неготин 2003, с. 241-242.

његова улога и деловање у њој, али на његов пријем свакако је могао да утиче пуковник Радије Лазић, секретар, родом из Рготине код Зајечара, личност којој се са Аписом судило 1917. године. Николић није хапшен, а није се појављивао ни на суђењу у солунском процесу. Њега је могао да заштити Петар Живковић, рођак његове жене, који је био у блиским односима са престолонаследником Александром, или чак председавајући на суду, пуковник Петар Мишић, родом из Рајца.

Међутим, изгледа да је све ово оставило некакве последице на напредовање Стојана Николића. И његов син Мирослав у својим "Успоменама" каже да су то "ствари о којима није смело да се говори", те овај процес помиње само узгредно.

Генерал Тоца, тада потпуковник, за време свог ратовања доживео је и једну породичну трагедију; наиме, смрт рођеног брата, резервног капетана Ненада Николића. Ненед је умро у Алжиру, у француској болници Мајо. "Стари ратник и јунак из Балканских и овог садашњег рата", како је у посмртном говору истакао француски генерал Моање, главнокомандујући свих северно-афричких трупа, у чији су састав улазиле и резервне трупе српске војске.⁵

Стојан је од своје војничке плате на Солунском фронту, слао помоћ свом шураку Илији Панићу, потпуковнику, заробљеном на Чевртији 1914. године, у логор Гредиг, у Аустрији. Новчана помоћ и пакети упућивани су преко мисије "Комитет српских дама" из Нице (Француска), коју је водила госпођа Даринка Љуб. Лешјанина.⁶

УЧЕШЋЕ У ПРОБОЈУ СОЛУНСКОГ ФРОНТА

У наредби Главног генералштаба и Врховне команде АТ бр. 42 210 од 26. 12. 1919. године, писаној у Новом Саду и потписаној руком војводе Петра Бојовића, потпуковник Стојан Николић унапређује се у чин пуковника (најзад!). У истој наредби, као образложење наведене су све операције I пука, чији је он био командант, од 4. септембра до 12. октобра 1918. године, скоро из дана у дан. Читамо:

- 4. септембар 1918. Као командант десне колоне Моравске дивизије, после тешког и напорног марша преко беспутног терена, од Козјакове косе ка Кучковом камену, напао је непријатеља, и поред жестоког отпора освојио коту 1740 "један сахат раније него што је планирано".

- 6. септембар 1918. После извршеног дневног марша од 40 km преко планинског гребена, напао је непријатеља код села Куманичева и освојио те положаје. Непријатељ се повукао у неред, остављајући велики плен.

⁵ "Напред" (En Avant), Лист команде резервних трупа у Бизерти (касарна Ламберт), бр. 536 од 24. 11. 1917, стр. 1.

⁶ Признаница на 100 франака и писмо бр. 201 од 25. 02. 1918, Ница.

- 7. септембар 1918. Надирао је са колоном од села Праведника, преко Шајкова и Грбовца, Грбовачког превоја, ка Мрамор Риду и железничкој станици Дреново. Од заробљеног бугарског капетана сазнао је да су положаји Бугара код Радобиља били појачани, па је пресекао бугарску комуникацију Прилеп – Градско на два места... После овога, пали су у српске руке сви бугарски магацини на железничкој станици Дреново, у селу Рајцу и Хану Феришу, са огромном количином ратног материјала.

- 9. септембар 1918. На истим местима у више наврата одбио покушаје непријатеља да поново заузме раније позиције.

- 11. септембар 1918. Водио велике борбе са Бугарима код Грацка и Водоврата...

- 13. септембар 1918. Прешао Вардар и напао непријатеља код села Удово, даље, код села Кишино, опет напао непријатеља од Чашке до Новог села. Снажним налетом заузео ове положаје, који су били последња баријера и заштита Овчјег поља за јужне стране...

- 29. септембар 1918. Пошто је тешком артиљеријом био запаљен муницијски воз непријатеља на Црвеном Крсту (код Ниша), непријатељ се почео у нeredу повлачити (Немци и Аустријанци), **извршио је са својим пуком напад на Ниш, у њему водио уличне борбе, освојио га и избио на положаје северно од Ниша, Виник-Синђелићев шанац...**

- 10. октобар 1918. Освојио коту 350 код Параћина и у сусретној борби одбацио непријатељску колону у нeredу ка селу Давидовцу...

- 11. октобар 1918. Водио борбе код Ћуприје, што је допринело брзом паду Ћуприје у наше руке...

”... Његова колона у току свих операција запленила је: 42 топа разних калибара, 31 тешки митраљез, преко 5000 пушака, 84 каре (кола) и велику количину разноврсног ратног материјала, муниције и друго, нарочито на железничким станицама Дреново, Градско... Заробио је више стотина непријатељских војника. Био је често пута одвојен од команданта Дивизије и суседних колона, планинским теренима и великим даљинама и без везе са другим колонама и командом Дивизије, по више од 20 часова... Често је у свом надирању био испред осталих колона, тако да му се понекад непријатељ налазио и иза леђа...”

Овде ћемо да прекинемо даље излагање из ове доста дуге наредбе за унапређење, о надирању Стојана Николића и његовог пука ка северу, после пробоја Солунског фронта. О томе довољно речито даље говори и његов син Мирослав Николић у својим ”Успоменама”.

ПИСАЦ ВОЈНЕ ИСТОРИЈЕ

На дан 1. 03. 1965. године оба сина Стојана Николића, Мирослав и Павле, као и кћери, Лепосава, удата Машић, и Косовка, удата Савић, предали су Историјском архиву у Нишу, из заоставштине њиховог оца следеће:

1) Ратну историју I пука 1916-1918., у саставу које се види и **релација Тимочке дивизије од 30. 08. до 17. 09. 1917.**, као и **операциони дневник Тимочке дивизије од 14. 02. до 7. 05. 1918.**⁷

2) Чланке – Ратник из 1928. св. VIII-IX (двоброј), стр. 179., **Поуке о планинском ратовању...**; Ратник из 1930. св. XII, стр. 34.; Ратник из 1931. св. VII, стр. 62., **Комбинована дивизија на Тимочком војишту 1915.**

3) Рукопис књиге **”Критички поглед на гледишта и мишљења маршала Жофра...”**⁸

ЗАКЉУЧАК

Овде смо о генералу Стојану Николићу рекли само онолико колико то допушта један чланак. А о њему би могла да се напише цела књига. Као Неготинац, до сада ни на један начин није представљен нашој локалној јавности, мада је о њему писала и дневна штампа. ”Експрес политика” је у бр. 407 од 25. 01. 1965. године, на стр. 9. донела чланак: ”Непознати историјски документи о нашим људима – Ко је 1918. ослободио Ниш”, потписан са М. М. Сва документа о генералу Стојану Николићу данас су доступна свакоме, а нарочито истраживачима у Војном архиву у Београду и Историјском архиву у Нишу. Нешто мало од тога још увек се налази код породице. Фотографије и копије докумената које овде објављујемо, само су један мали део Тоцине заоставштине.

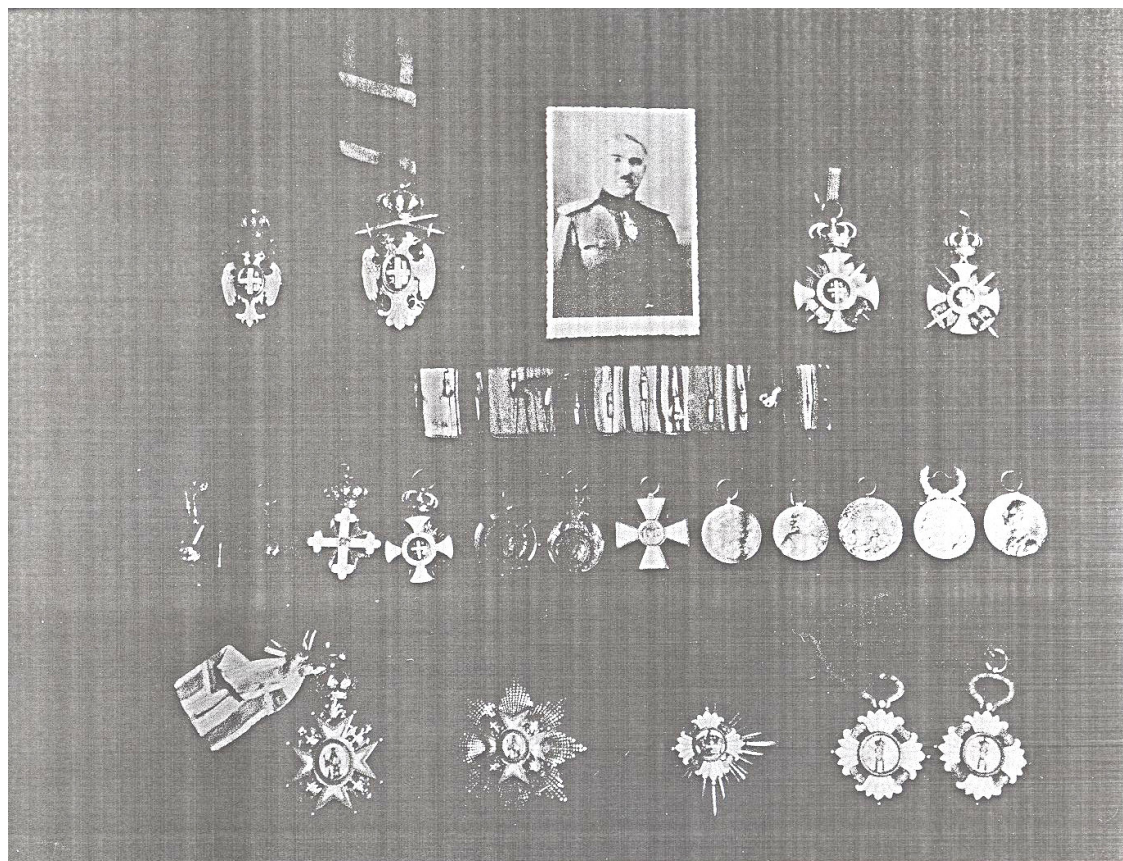
Обзиром да је и сам радио на архивистици (војној) и био први управник Војног архива у Генералштабу у Београду, значи практично, оснивач ове установе, Историјски архив у Неготину требало би од његове оставштине да формира лични фонд генерала Стојана Николића, који би био доступан свим истраживачима и млађим генерацијама.

⁷ Ова документа, која се тичу Тимочке дивизије, у саставу које се налазио и XIII пук ”Хајдук Вељко”, Историјски архив у Неготину требало би да изда као архивску грађу у засебној књизи.

⁸ Књига је штампана 1934. године у Београду. Копија се налази у власништву аутора овог чланка. Исту поседује и Никола Плавшић, кустос неготинског Музеја.

Слика 1. –
Бригадни пешадијски генерал
СТОЈАН-ТОЦА Т. НИКОЛИЋ
(Неготин, 1877. – Београд, 1939.)

Слика 2. – Сва одликовања генерала Стојана-Тоце Т. Николића, из Неготина

COMMANDEMENT EN CHEF
DES ARMÉES ALLIÉES EN ORIENT

ÉTAT-MAJOR GÉNÉRAL

Q. G. A. A., le 28 Octobre 1919.

EXTRAIT

DE L'ORDRE GÉNÉRAL N° 188
du 28 Octobre 1919.

*Le Général Commandant en Chef les Armées Alliées en Orient
cite les militaires dont les noms suivent :*

A L'ORDRE DE L'ARMÉE :

1er R.I. Prince-MILLOCH le GRAND

" Excellent régiment superbement entraîné qui sous le Commandement du Colonel STCIAN NIKOLITCH a joué un rôle des plus glorieux dans la victorieuse offensive de Septembre 1918. Depuis le 4 Septembre jusqu'au 12 Octobre 1918, par des marches forcées et bravement accomplies et des opérations brillamment conduites et exécutées, n'a cessé de rejeter l'ennemi et de s'emparer de ses positions en lui infligeant chaque fois de lourdes pertes; s'est particulièrement signalé à la prise du massif de Koutchkov Kamen, ainsi qu'au passage du Vardar à Gradsko, et a eu une part glorieuse à la reprise de la ville de NISCH.

Signé : FRANCHET D'ESPÈREY

Pour extrait conforme :

Le Chef d'Etat-Major Général,

R. C. Clémenceau

Слика 3. – Диплома уз француски орден, од октобра 1919. г., са потписом француског председника Клемансоа, уручен п. пуковнику Николићу

Ваше Превосходительство!

Наканиуне Вашего отъезда к месту нового служе-
ния разлучили нас от лица всеукраинских, проживаю-
щих в г. Орске, выразить Вам искреннюю и сердечную
благодарность за Ваше теплое и всеполюбящее отноше-
ние к бездомным и бездомцам, которое в течение долго-
го времени неослабно возвращали к Вам.
Покинувте Родину в слезы, какъ старо-русский богатырь,
были на распутьи и всюду виделись предостерегаю-
щие надписи: какъ передъ безднскою на камне.
Вольностию насъ отвратило отъ выбора пути
и положило на Волно Шворца.
Всюду Богу было угодно явиться нашей утешы и на-
править насъ въ правую покрови и по дугу, страну.
где, видя позорную задору и желание облегчить намъ
жизни, душевные раны наши поспешно заживали
и коимъ пережитого перья своего испрошу.
Сдали насъ самымъ отзывчивымъ людямъ к намъ на-
дее были и имени Вы, Ваше Превосходительство,
и, разговаривая сь Вами, позволяю сказать Вамъ наше
глубокое, русское, спасибо за все то добро, которое
ощутили все рускіе в течение Вашей деятельности
в г. Орскѣ.
Да послужитъ Вамъ Топлоу Бога силъ и здоровья для
положения Вашей всеполюбящей деятельности.

г. Орскѣ, 1 июня 1931 года

Председатель правления
Орской колонии

Г. Овчин

члены: И. И. Ковтунъ Маркина.

М. Карпушинъ
А. Карпушинъ

Секретарь. С. Санюковъ.

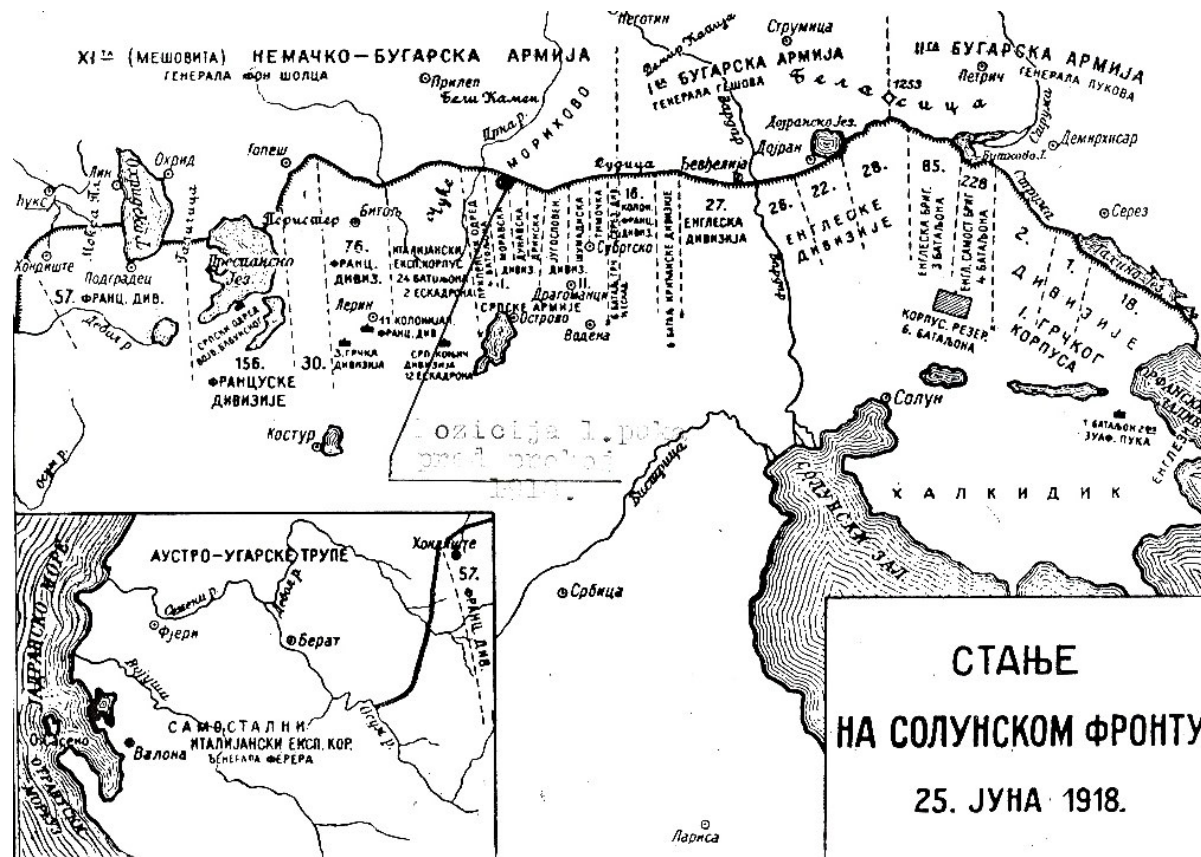
Слика 4. – Диплома уз руски орден Свете Ане, уручен генералу Николићу

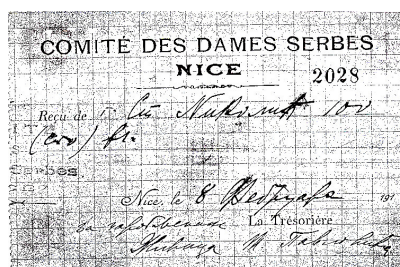
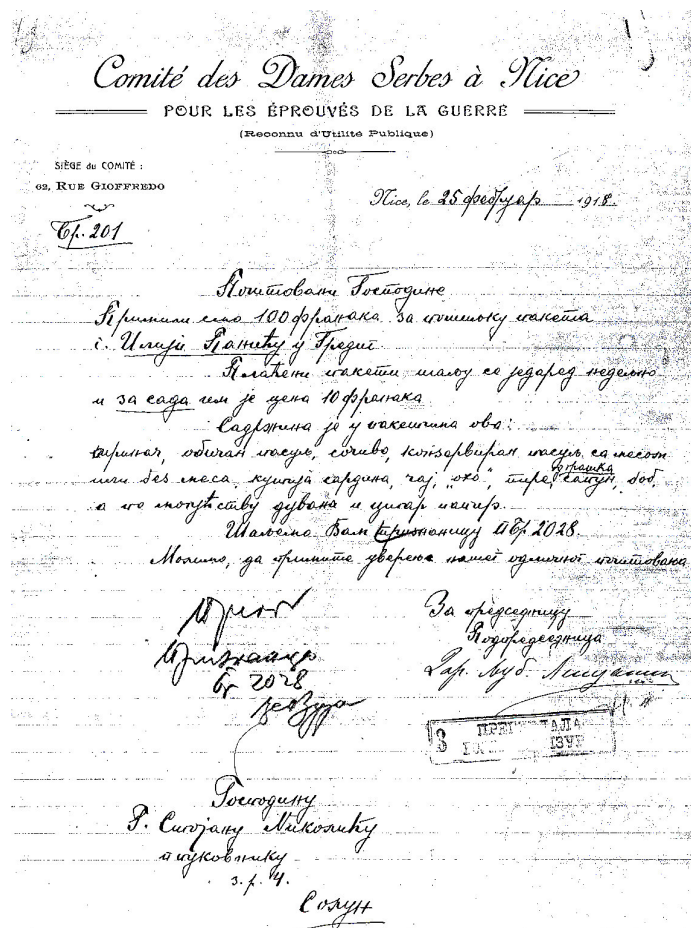
Слика 6. – Село Буф, 12. фебруара 1917. г., др Арчибалд Рајс и п. пуковник Стојан Николић, командант I пука (са Рајсове леве стране)

Слика 7. – Српска осматрачница на Грунишком вису (Солунски фронт), марта 1918. г. Командант I пука п. пуковник Стојан Николић и командант I армије војвода Живојин Мишић

Слика 8. – Позиција I пука "Милош Велики" пред пробој Солунског фронта 1918. године

Слика 9. – Писмо г-ђе Даринке Лепјанин, подпредседнице женског хуманитарног друштва "Комитет српских дама" из Нице и потврда, упућени п. пуковнику Николићу на Солунском фронту 1918. г. Стојан Николић је слао помоћ свом шураку Илији-Ики Панићу у аустријском заробљеништву

BIZERTE
SAMEDI

24 Novembre 1917

N° 536

PRIX 5 CENT.

НАПРЕД
EN AVANTПисма и рукописи упу-
ћивати непосредно
уредништву које се нала-
зи у касарни Ламберт —
Рукописи се не враћају —

ЦЕНА 5 САНТ:

ИЗВЕШТАЈИ КОМАНДЕ РЕЗЕР. ТРУПА И ПОДОФИЦ. ШКОЛА. УРЕЂУЈЕ ОДБОР

ФРАНЦУСКО-СРПСКО ПРИЈАТЕЛСТВО

Дирљива француска пажња.

У Алжиру, у болници Мајо, преминуо је ових дана резервни капетан Ненад Николић, стари ратник и јунак из балканских ратова и овог садашњег рата. Погреб је био врло свечан, и наши француски пријатељи употребили су ову прилику да нам поново покажу своју ваздашњу оданост и симпатије.

Тим поводом, ђенерал Моанје, главнокомандујући свију северо-афричких трупа, упутио је ово писмо Команданту Резервних Трупа, пуковнику Г. Михелу.

Драги Господине Пуковниче,

Јутрос смо испратили, до његове вечне куће, капетана Ненада Николића, који је преминуо у болници Мајо.

Поводом овог тужног догађаја ја најављујем Вама, и молим Вас да, од моје стране, изјавите свима својим официрима, осећаје мојих најживљих симпатија, које са мном деле сви француски официри у Северној Африци.

Молим Вас, драги Господине Пуковниче, да примите уверење о мојим најискренијим и најоданијим осећајима.

Ђенерал Моанје

Командант Резервних Трупа објавио је ово писмо у дневној заповести, и одговорио је Господину Ђенералу овако:

Господине Ђенерале,

Ја сам, одиста, врло дирнут Вашом отменом пажњом, што сте испратили до вечне куће једног капетана Ненада Николића, преминулог у болници Мајо, и што сте, поводом овог тужног догађаја, нагласили искрену љубав и срдачну солидарност између официра француске и српске војске.

У име моје и у име свих официра под мојом командом молим Вас да примите уверење о нашој живој захвалности и нашем непоколебљивом пријатељству. Допустите

ми, Господине Ђенерале, да овде додам и најискренији израз моје дубоке оданости.
Пуковник Михел

СА РАТИШТА

(Војнички извештаји)

МАКЕДОНСКИ ФРОНТ

Париз, 9. — После озбиљног бомбардовања наших положаја југо-западно од Дојранског језера и северо-западно од Битоља, непријатељ је извршио неколико локалних напада који су одбијени. Слаба оделења која су ушла у наше ровове одмах су отерана.

Оборен је један немачки апарат.

ФРАНЦУСКИ ФРОНТ

Париз, 10. — Артилерија је дејствовала на секторима Серни и Живенкур. У овом пределу својом ватром задржала смо један непријатељев напад.

Наше патроле, оперишући према Елети, довеле су заробљеника.

Северо-западно од Ремса и у Шампањи непријатељеви препади остали су неуспешни.

У току ноћи одржавала се је јака артилеријска борба на десној обали Мезе.

Ништа значајно на осталом фронту.

Париз, 10. увече. — Обојрано дејство артилерије у пределу Живенкура и у горњем Алзасу, на секторима Сепоа и Ларгицен.

Остали су неуспешни покушаји непријатеља да нападне наше предстраже према Бенериктуру, северо-западно од Ремса, источно од Мезон-д-Шампањ и на подножју Кот-д-Мезе.

Преко дана затишје на осталом фронту. Јуче су оборена два немачка авиона.

ЕНГЛЕСКИ ФРОНТ

Лондон, 9. увече. — На јужном сектору борбеног фронта дан је употребљен за

Слика 10. — Прва страна војничког листа "Напред", који је излазио у Бизерти 1917. г., са чланком о смрти капетана Ненада Николића, рођеног брата Стојана Николића

СТОЈАН Т. НИКОЛИЋ
ПВШАД, БРИГАДНИ ЋЕНЕРАЛ У ПЕНЗ.

КРИТИЧКИ ПОГЛЕД

НА ГЛЕДИШТА И МИШЉЕЊА МАРШАЛА ЖОФРА
О РАДУ И ДЕЈСТВУ СРПСКЕ ВОЈСКЕ
У 1915 ГОДИНИ

БЕОГРАД, 1934

Штампарија „ВРЕМЕ“. За штап. Милутин Стевановић, Богојабљенска 5

Слика 11. – Насловна страна књиге "Критички поглед...", генерала Стојана Т. Николића, из 1934. године